

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

TILLSYN

**TILLSYN AV HUMANISTISKA NÄMNDEN I
TROSA KOMMUN –**

Individ- och familjeomsorg

Dnr. 701-3044-2006
Länsstyrelsens
Välfärdsenheten
juni 2006

SAMMANFATTNING	3
1. BAKGRUND TILL TILLSYVEN.....	3
2. METOD.....	3
3. ORGANISATION.....	4
4. LOKALER	4
5. KVALITETSSYSTEM	5
5.1 Mål	6
5.2 Personalens kompetens	6
5.3 Kompetensutveckling och handledning	7
5.4 Bemötande.....	8
5.5 Tillgänglighet	8
5.6 Information.....	9
5.7 Klagomålshantering	9
6 BARN OCH FAMILJ	10
6.1 Mål	11
6.2 Rutiner och delegation	11
6.3 Arbetsmetoder och samverkan	12
6.4 Rättssäkerhet	12
6.4.1 Då anmälan leder till utredning	12
6.4.2 Förhandsbedömningar	13
7 MISSBRUK	13
7.1 Mål	13
7.2 Arbetsmetoder och samverkan	14
7.3 Rättssäkerhet	15
8 EKONOMISKT BISTÅND	16
8.1 Mål	17
8.2 Arbetsmetoder och samverkan	17
8.3 Rättssäkerhet	18
8.3.1 Riktlinjer och delegation	18
8.3.2 Ärendehandläggning	18
9 BARNPERSPEKTIV	19
9.2 Barn och unga.....	20
9.3 Missbruk.....	21
9.4 Ekonomiskt bistånd	21
10. JÄMSTÄLLDHET OCH FAMILJERELATERAT VÅLD	23
11. KLIENTSYNPUNKTER	24

SAMMANFATTNING

I huvudsak kan länsstyrelsen konstatera att Humanistiska nämnden i Trosa kommun har en fungerande socialtjänst.

Länsstyrelsen kan konstatera att nämnden har en väl fungerande handläggning av ekonomiskt bistånd. Av den genomförda aktgranskningen inom barnområdet framgår att nämnden har barnet i centrum i barnavårdsutredningar. Inom missbruksområdet ser länsstyrelsen positivt på att nämnden börjat använda utredningsinstrument i sina utredningar.

De brister som framkommit i denna verksamhetstillsyn finns framförallt inom områdena barn/ungdom och missbruk. Exempel på brister som Humanistiska nämnden bör förbättra är:

- Arbetet med rutiner och riktlinjer inom både barn- och missbruksområdet bland annat avseende tvångsvård.
- Arbeta fram bedömningskriterier när utredning skall inledas

Inom missbruksområdet anser länsstyrelsen även att nämnden bör stärka klientens delaktighet i utredningsprocessen mer än den görs idag.

1. BAKGRUND TILL TILLSYVEN

Länsstyrelsen har enligt 13 kap 2§ Socialtjänstlagen (SoL) tillsyn över de verksamheter som bedrivs enligt SoL inom länet. Länsstyrelsen har tillsyn över både verksamheter som bedrivs i enskild regi och i kommunal regi. I tillsynen granskar länsstyrelsen särskilt kvalitet och säkerhet.

Länsstyrelsen kan inleda tillsyn både utifrån klagomål på en verksamhet, på eget initiativ och utifrån regleringsbrev från regeringen. Den nu genomförda tillsynen är en del i länsstyrelsens sedan tidigare uppgjorda tillsynsplan som bl.a. bygger på uppdrag i Regleringsbrev för år 2006. I tillsynsplanen ingår att göra tillsyn av socialtjänstens Individ- och familjeomsorg (IFO) i samtliga länets kommuner under perioden 2006-2007.

Syftet med tillsynen är att granska:

- rättssäkerheten i handläggningen
- hur socialnämnden beaktar barnperspektivet
- hur kommunerna hanterar anmälningar om barn som far illa

2. METOD

Länsstyrelsen har före tillsynsbesöket inhämtat skriftligt material bland annat i form av:

- informationsmaterial om IFO,
- jämställdhetsbokslut för IFO,

- riktlinjer och rutiner,
- material kring klagomålshandtering/synpunkter på socialtjänsten,
- material kring hur kvalitetsarbete bedrivs
- delegationsförteckning
- div. arbetsmaterial kommunen använder.

Länsstyrelsen har även skickat ut brev med information om den aktuella tillsynen till ett urval av klienter som varit aktuella inom socialtjänsten. I brevet har framgått att länsstyrelsen önskar ta del av eventuella synpunkter som finns på verksamheten. Synpunkter från tio klienter har inkommit. Synpunkterna har inkommit via telefonintervjuer med klienter. De intervjuade har bestått både av personer som fått brev från länsstyrelsen och personer som fått kunskap på annat sätt om att länsstyrelsen genomfört en tillsyn av socialtjänsten.

Under själva tillsynsbesöket genomfördes intervjuer med förste socialsekreterare och handläggare. Vid detta tillfälle granskade länsstyrelsen även totalt 29 personakter samt ett urval av de anmälningar som inkommit till socialtjänsten utan att de resulterat i utredning. Samtliga dessa granskningar gjordes efter särskilt utformade granskningsmallar.

3. ORGANISATION

Socialförvaltningen är organiserad i en ”vuxengrupp” – som handlägger ärenden som rör vuxna i behov av insatser från socialtjänsten (ex. missbruksvård och ekonomiskt bistånd), en ”barn- och familjegrupp” som handhar barnvårdsärenden och en ”resursgrupp” som har ärenden av en mer behandlande och förebyggande karaktär.

Barn- och familjegruppen och *vuxengruppen* är ansvariga för myndighetsutövningen medan *Resursgruppen* ansvarar för verkställighet av insats i form av öppen vård samt för det förebyggande arbetet i kommunen. Sammanlagt är det sex socialsekreterare (5,625 tjänst) samt två förste socialsekreterare (2,0 tjänst) som arbetar med myndighetsutövning. I Resursgruppen arbetar sex personer inkl. en förste handläggare, detta motsvarar 4,6 tjänst varav 1,0 tjänst för närvarande är vakant. De skall ge insatser till både barn, ungdom och vuxna.

Dessa tre enheter leds av varsin förste socialsekreterare vilka i sin tur en förvaltningschef/socialchef över sig.

4. LOKALER

Socialkontoret ligger vid vårdcentralen i Trosa samhälle. Huset är ett enplanshus som gör det möjligt även för rörelsehindrade att komma till socialkontoret. Vänttrummet ligger ute i entrén. Detta gör det möjligt för klienter att sitta och vänta även under ex. lunchtid. Dörren in till själva socialkontoret är låst. Det saknas en reception där man kan anmäla att man kommit, istället finns en ringklocka som besökare skall ringa på för att bli insläppta om möte inte är avtalat. Om tid för möte är avtalat håller socialsekreterarna uppsikt över vänttrummet för att släppa in klienten.

De synpunkter som inkommit från klientintervjuer har i huvudsak varit positiva till lokalerna. Någon har dock angett att väntrummet är mycket litet och mörkt. Detta kan upplevas som besvärande – särskilt om man befinner sig i en konflikt med en f.d. partner och skall träffa socialsekreterare samtidigt. Ett par klienter har angett att det hade varit bra om det funnits en reception så att man kunnat anmäla sig där i stället för att ringa på klockan utanför dörren.

Resursgruppens lokaler ligger i ett industriområde i utkanten av Trosa, en trappa upp. Det finns hiss i huset.

5. KVALITETSSYSTEM

Länsstyrelsens utgångspunkter

*”Insatser inom socialtjänsten skall vara av god kvalitet.
För utförandet av socialnämndens uppgifter skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet.
Kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.”*
3 kap 3§ SoL

Socialstyrelsens författningssamling (SOSFS) 2000:15 (S)

Enligt SOSFS 2005:15 (S) bör ett kvalitetssystem ses som ett medel för att uppnå målet om god kvalitet. Som exempel på vad god kvalitet är kan nämnas

- att den enskilde anser sig bli bemött med respekt
- att den enskilde får och anser sig få tillräcklig information om verksamhetens innehåll så att han/hon kan ta till vara sina rättigheter och att verksamheten bedrivs så att den enskildes rättssäkerhet garanteras
- att insatserna utformas efter individens behov och så långt som möjligt i samråd med klienten
- att barnperspektivet beaktas i verksamheten

Kvalitetssystemet bör omfatta organisation och rutiner för att fastställa mål, planera och utföra arbetet och att följa upp, utvärdera och utveckla verksamhetens kvalitet.

Kvalitetssystemets organisation och rutiner bör dokumenteras.

Ett effektivt kvalitetssystem bör

- vara anpassat till verksamhetens inriktning och omfattning,
- säkerställa en effektiv användning av tillgängliga resurser,
- vara väl förankrat i organisationen och
- användas i det dagliga arbetet

I verksamhetens utvärdering bör framgå hur väl verksamheten uppfyller lagstiftningens krav och intentioner, kommunala mål och riktlinjer, vilka effekter insatserna ger samt hur verksamhetens kvalitet bedöms av den enskilde och andra intressenter.

Ett kvalitetssystem bör även innehålla rutiner och metoder för att ta emot klagomål, rutiner för avvikelshantering och rutiner för hur dokumentationen genomförs.

5.1 Mål

I ”Inriktningsmål....”¹ anges att med utgångspunkt från portalparagrafen i socialtjänstlagen² har socialtjänsten i Trosa kommun följande inriktningsmål:

- att med utgångspunkt från människors ansvar för sin egen och andras sociala situation frigöra och utveckla enskilda och grupperns egna resurser och därmed stärka förutsättningarna för individen att leva ett självständigt liv med egen försörjning
- arbete med familjer skall bygga på förebyggande och tidiga insatser. Socialtjänsten skall i arbete med individer och familjer verka för att de kan leva och fungera tillsammans med ansvar för sin och sina barns sociala situation.
- socialtjänsten skall prioritera barnens intressen
- arbetet med barn och ungdomar skall bygga på förebyggande och tidiga insatser, snabba åtgärder skall initieras när barn/ungdomar riskerar att hamna i kriminalitet/drogmissbruk
- socialtjänstens arbete med missbrukare skall inriktas på förebyggande insatser, tidig upptäckt och omedelbara åtgärder. Socialtjänsten skall verka för erforderlig behandling i första hand inom kommunen.

För att nå målen anger man att det skall finnas tre strategier för arbetet:

- *En utvecklad och förändrad socialarbetarroll* som inriktar sig på att stärka individen och individens nätverk. Socialarbetaren blir kvalitetsansvarig för att nödvändiga förändringar kommer till stånd men ansvaret för förändring vilar i stor utsträckning på individen och individens nätverk. Socialarbetaren skall vara den som koordinerar insatser.
- *Samverkan i alla led* där alla bidrar för att ge en heltäckande bild av individens situation och resurser. Socialtjänsten har ansvar för att främja samverkan med övriga insatser, myndigheter och frivilliga organisationer.
- *Förebyggande av sociala problem* genom att stärka individen, familjen och nätverket. Familjerna stärks för att själva och i vissa fall med stöd, kunna möta olika problem. Behövs insatser trots detta skall sådana sättas in.

5.2 Personalens kompetens

Länsstyrelsens utgångspunkter

”--För utförandet av socialnämndens uppgifter skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. --” 3 kap 3§ SoL

¹ Inriktningsmål, effektmål och nyckeltal för individ- och familjeomsorgen dat. 1999-10-06

² 1 kap 1§ SoL

Förste socialsekreterare

Den som är förste socialsekreterare för ekonomiskt bistånd och missbruksärenden m.m. är socionom sedan 1984 och har erfarenhet av socialt arbete både inom ekonomiskt bistånd, missbruksvård och barnavård. Hon har gått en utbildning kring arbetsledning tidigare. Enligt planerna skall hon få ytterligare utbildning inom arbetsledning. Denna utbildning skall även de andra två förste socialsekreterarna gå.

Den förste socialsekreterare som arbetar inom Barn- och familjegruppen är utbildad socionom och har arbetat inom socialtjänsten i ca 24 år.

Socialsekreterare

Samtliga socialsekreterare som handlägger ekonomiskt bistånd/missbruk är utbildade socionomer. Tre av fyra socialsekreterare har arbetat mellan 34 – 40 år. Den fjärde socialsekreteraren har arbetat som socialsekreterare i tre år. De två socialsekreterare som arbetar inom Barn- och familjegruppen är utbildade socionomer och har arbetat fyra respektive sex år inom socialtjänsten.

Flera av socialsekreterarna har även haft utbildning i systemteori under 1,5 år och i ASI³. Flertalet har även fått grundutbildning (fyra heldagar) i Martemeo.

5.3   *Kompetensutveckling och handledning*

De socialsekreterare som handlägger ärenden avseende ekonomiskt bistånd har deltagit i en konferens kring individanpassat ekonomiskt bistånd under det senaste året. Längre fram i vår skall de även gå en 2-dagars utbildning i Kalmar kring försörjningsstöd. Socialsekreterarna anger att de har möjlighet att gå kortare utbildningar.

Två socialsekreterare har varit på en s.k. "Anhörigvecka" på ett behandlingshem utifrån ett enskilt ärende. Då den uppfattades som en bra utbildning kommer troligtvis även de andra att få denna möjlighet.

En av socialsekreterarna har även gått en utbildning kring vårdnadsöverflyttningar.

Det har även förekommit en två-dagarsutbildning kring barn till föräldrar som är psykiskt sjuka eller har en utvecklingsstörning.

Socialsekreterarna som handlägger vuxenärenden har inte haft någon kompetensutveckling när det gäller barnperspektivet eller "barnets bästa" inom missbruksområdet.

Samtliga socialsekreterare har tillgång till handledning varannan vecka. Var tredje gång de har handledning sker handledningen gemensamt med övriga handläggargrupper inom IFO, däremellan sker handledning inom respektive grupp. Vid de handledningstillfällen som socialsekreterarna har i den egna gruppen är det framförallt ärendehandläggning och den egna rollen i klientmöten etc. som tas upp. I den större gruppen diskuteras organisationen, förändringar som berör samtliga etc.

---

³ Addiction Severity Index

5.4 Bemötande

De åsikter som Länsstyrelsen fått in avseende barn- och familjegruppen och ekonomiskt bistånd överrensstämmer i stort med de enkätundersökningar som nämnden själva har gjort.

De klienter som intervjuats har angett att de socialsekreterare som handlägger ärenden som rör ekonomiskt bistånd genomgående haft ett gott bemötande. När det gäller Barn- och familjegruppen och Resursgruppen har de intervjuade haft olika åsikter om bemötande – några har upplevt bemötandet positivt, andra mycket negativt.

Några av de kommentarer som länsstyrelsen fått in avseende bemötande:

- en del personer anser att de blivit mycket väl bemötta från början av kontakten med socialtjänsten till avslut.
- en del anger att de måste tjata för att få insatser
- det tar lång tid att få en insats.
- socialsekreterarna är överbelastade och hinner inte med
- har fått höra nedsättande kommentarer

5.5 Tillgänglighet

Socialförvaltningen/myndighetsutövningen har telefontid varje dag mellan klockan 10.30 – 11.30. När telefonerna inte är öppna finns en röstbrevlåda där klienten kan lämna meddelande. Socialsekreterarna kan även nås via e-post. Då det gäller Resursgruppen har de valt att inte ha någon telefontid, utan har sina telefoner öppna när det finns utrymme för det i arbetet.

Det finns inte tillgång till texttelefon inom förvaltningen.

Besök görs efter tidsbokning. När det gäller ekonomiskt bistånd går det vanligtvis att få en tid inom 1 – 2 veckor. Det finns även möjlighet att få en tid akut varje dag. I dessa situationer görs bedömning från fall till fall hur akut situationen är i det enskilda fallet.

Efter kontorstid tar socialjouren över. Trosa kommun har sedan 1 april 2006 ett avtal med Södertälje kommun som har socialjouren. Tidigare var det förtroendevalda som hade jouren och de kontaktade ansvarig handläggare om det behövdes en insats innan kontoret öppnades.

Länsstyrelsen har efterfrågat synpunkter från klienter vad det gäller socialtjänstens tillgänglighet. Av klientsynpunkterna framgår att de anser att de socialsekreterare som arbetar inom ”vuxengruppen” är lätta att nå – både via e-post och via telefonen, där man också kan lämna meddelanden på telefonsvarare. Däremot har ett flertal klienter angett att det är svårt att nå de handläggare som arbetar med barnfrågor och på Resursgruppen. Svårigheterna har dels bestått i att de är svåra att nå via telefon och i att klienten inte blir uppringd när han/hon lämnat meddelande.

Länsstyrelsen har försökt att via e-post komma i kontakt med socialchefen/förvaltningschefen. Då inget svar inkom från nämnden visade det sig att socialchefen slutat sin anställning. E-posten vidarebefordrades inte till någon ersättare, inte heller framkom det någon information att förvaltningschefen slutat.

5.6 Information

Det finns skriftlig information kring försörjningsstöd på svenska. Denna information skickas ut tillsammans med ansökningshandlingarna. Information på något annat språk, på Lätt Läst eller för synskadade finns inte.

När någon klient ringer ges information även muntligt om att de har rätt att ansöka om bistånd.

När det gäller utredningar som rör människor med missbruksproblem har nämnden två informationsblanketter. En för utredning enligt 11 kap 1 § samt en för hur nämnden handlägger utredningar enligt 7 § LVM. Handläggarna tror inte att klienten läser informationen om LVM, däremot är det bra att ha tillhands under samtalet. Dessa blanketter finns dock bara på svenska.

Vid behov av tolkning från ett annat språk eller för döva har kommunen avtal med Stockholms tolkförmedling. Vid enstaka tillfällen kan anhöriga agera tolk, detta är dock något som man försöker att undvika.

Om det skulle finnas behov av informationsmaterial på annat språk finns det möjlighet enligt personalen att få det översatt till det språk som behövs.

Då det gäller Resursgruppen har de tagit fram en CD med information på.

5.7 Klagomålshantering

Länsstyrelsens utgångspunkter

Kvalitetssystemet bör innehålla rutiner och metoder för

- hur man uppmuntrar och underlättar för den enskilde att komma med förslag och klagomål,
  - hur förslag och klagomål skall tas om hand, utredas och åtgärdas,
  - att identifiera, dokumentera och analysera avvikelser som har betydelse för kvaliteten,
  - hur orsakerna till uppkomna avvikelser skall kunna åtgärdas och
  - hur erfarenheterna från avvikelshanteringens skall återföras i förebyggande syfte
- (SOSFS 2000:15)

Det finns en blankett som klienter kan fylla i hur han/hon tycker att socialtjänsten fungerar. Denna blankett finns utlagd i väntrummet. Klienterna kan också vända sig till förvaltningschefen för att framföra klagomål på verksamheten.

Enligt socialsekreterarna finns inga rutiner för hur och när information skall ges till klienter om att man kan använda den klagomålshantering som finns.

Länsstyrelsen har inte heller kunnat se att det finns ett utarbetat system för hur man använder sig av de klagomål/synpunkter som kommer in i nämndens kvalitetsarbete.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTARER

Länsstyrelsen bedömer att socialsekreterarna/förste socialsekreterare har en adekvat utbildning och arbetslivserfarenhet för de arbetsuppgifter de utför.

Länsstyrelsen vill uppmärksamma nämnden att e-post är en inkommen handling. Det kan röra sig om en anmälan om en enskild individ som kan behöva insatser från nämndens sida. Det är därför, enligt Länsstyrelsen, viktigt att nämnden har rutiner som gör att tillgängligheten inte blir sämre när någon slutar på sin tjänst.

Det är också viktigt att nämnden ser över möjligheterna för funktionshindrade att ta del av den verksamhet som nämnden ansvarar för.

Länsstyrelsen konstaterar att nämnden saknar informationsmaterial för andra språk än svenska samt för personer med funktionshinder.

Länsstyrelsen finner att när det gäller informationen om missbrukshandläggningen skiftar den i kvalitet. Utredning enligt socialtjänstlagen är skriven på ett avdramatiserande sätt och som en inbjudan till klienten att medverka i utredningsprocessen. Däremot finner länsstyrelsen att LVM informationen är mycket omfattande och svårläst. Detta styrks av att handläggarna inte tror att klienterna läser denna information.

Länsstyrelsen anser att LVM informationen bör göras om så att det blir meningsfullt för klienten att läsa den samt att bägge informationsblanketterna översätts till olika språk och anpassas för personer med funktionshinder.

Länsstyrelsen anser att nämnden bör utveckla sin klagomålshantering både vad det gäller hur man informerar klienten om detta och för att utveckla nämndens verksamhet.

6 BARN OCH FAMILJ

Tillsynen av Trosa kommuns Barn- och familjegruppen (0-20 år) har bestått i att länsstyrelsen genomfört intervju med förste socialsekreterare och en gemensam intervju med de två socialsekreterare som arbetar i gruppen.

Länsstyrelsen har i sin verksamhetstillsyn följt upp anmälningar om barn 0-18 år som misstänks fara illa. Den period som varit aktuell för granskning har varit den 1 februari 2005 – den 1 februari 2006. Tio av de granskade ärendena har varit ärenden där nämnden beslutat att inleda utredning och de övriga tio där nämnden beslutat att inte inleda utredning.

I Trosa kommun är det två socialsekreterare, utöver förste socialsekreterare, som arbetar inom Barn- och familjegruppen. I arbetet ingår att:

- ta emot och bedöma ansökningar och anmälningar,
- genomföra utredningar enligt 11 kap. 1§ SoL,
- att handlägga familjerättsliga ärenden exklusive samarbetsamtal och avtal, vilka i huvudsak görs hos Resursgruppen,
- i samverkan utarbeta förslag till insatser samt uppföljning av insatser (övervägande m.m.),
- utarbeta metoder för ett ändamålsenligt samarbete med interna och externa samverkanspartner.
- LVU-ärenden

6.1 Mål

I dokumentationen kring mål framgår att det finns tre effektmål för barn och ungdomar

- genom ett snabbt och effektivt utredningsarbete medverka till att barn/ungdomar får det stöd och skydd de behöver, med eller utan föräldrars medverkan. Längsta utredningstiden ska vara tre månader.
- erbjuda barn och ungdomar som har föräldrar med missbruksproblematik öppenvårdsbehandling i grupp.
- att socialsekreterare deltar i alla polisförhör när barn och ungdomar under 15 år begått brott.

När det gäller familjerätt är effektmålet att samarbetsamtal skall kunna erbjudas inom 14 dagar.

6.2 Rutiner och delegation

Barn- och familjegruppen arbetar efter en rutinhandbok som formellt inte var antagen av Individ- och familjenämnden vid tillsynens genomförande. Rutinhandboken innehåller bl.a. riktlinjer och rutiner när det gäller utformande av bistånd, registrering och aktuppläggning, rutiner för särskilda situationer – barnmisshandel/sexuella övergrepp mot barn, LVU och rutiner för samverkan med andra.

Socialsekreterare har delegation på att inleda utredning på barn enligt 11 kap 1 och 2 §§ Det är förste socialsekreterare som har delegation på ärenden avseende beslut om att utredning inte skall inledas eller att inledd utredning skall läggas ned. Även när det gäller beslut om att utredning inte skall föranleda någon åtgärd ligger delegationen på förste. Av de handlingar länsstyrelsen tagit del av framkommer att det inte finns några riktlinjer där det framgår bedömningskriterier för när utredning skall inledas.

Av delegationsförteckningen (dat. 17 februari 2005) framgår att när det gäller yttrande till tillsynsmyndighet (Socialstyrelsen, Länsstyrelsen, JO och JK) är det i första hand nämnden som skall avge yttrande på grund av ärendets principiella betydelse. Delegation för att utskott skall kunna yttra sig till tillsynsmyndigheter finns dock.

6.3 Arbetsmetoder och samverkan

Enligt socialsekreterarna arbetar de lösningsfokuserat och efter en trestegs metod som innefattar ”utredning i tre steg”. Steg 1- Barnets behov, steg 2- Föräldrarnas omsorgskompetens i förhållande till barnets behov, steg 3- Föräldrarnas utvecklingsmöjligheter vad gäller att tillgodose barnets behov. Trestegsmetoden har arbetats fram av Karin Utbo som arbetat som konsult till IFO:s verksamhet.

Socialsekreterarens ansvar är att alltid sätta barns behov i centrum och verkligen lyssna till vad barnen säger. Hur uppfattar barnen sin/familjens situation?

Enligt socialsekreterarna läser de varandras utredningar och tittar alltid efter skyddsaspekter för barnen. När det gäller dokumentation följer man socialstyrelsens riktlinjer.

I SoL 5 kap 1a§ anges att socialtjänsten har ansvaret för att ta initiativ till att samverkan kommer till stånd. I rutinhandboken finns nämnt olika typer av samverkan - övergripande samverkan och samverkan för det enskilda barnet. Socialsekreterarna anser att de har en bra samverkan med bl.a. skola, polis, elevhälsan och BUP. Det är förste socialsekreterare som ansvarar för att samverkan inåt och utåt fungerar.

När det gäller barnmisshandel och sexuella övergrepp mot barn så skall socialsekreterarna alltid rådgöra med sin arbetsledare och ställning skall tas om en samrådsgrupp skall sammankallas.

6.4 Rättssäkerhet

Syftet med aktgranskningen har varit att se hur:

- nämnden hanterar inkomna anmälningar
- lever upp till den utredningstid som anges i socialtjänstlagen och
- hur nämnden beaktar barnets bästa i de beslut som fattas (se kapitel 9)

6.4.1 Då anmälan leder till utredning

Aktgranskningen omfattar sammanlagt tio ärenden som valts ut för att få en stor spridning utifrån ålder och kön. En checklista/formulär har använts som tar upp följande områden.

- familjeförhållande
- anmälan (när den inkommit, hur den kom till socialtjänsten, vem som anmält, innehåll)
- utredning (finns beslut om att eller inte inleda utredning, motivering, kontakter)
- rätt beslutsfattare
- kontakter socialtjänsten tagit inför beslut
- handläggningstid

Alla ärenden har inletts skyndsamt. Beslut att inleda utredning finns i åtta av tio akter. Länsstyrelsen har funnit att nämnden har klarat att slutföra utredningarna inom fyra månader i åtta av de tio ärenden. I det ena ärendet hade man begärt förlängning. I det andra ärendet fanns däremot ingen dokumentation om förlängning av utredningstiden.

I sex ärenden har utredningarna kommunicerats med de berörda, i två ärenden framgår det inte om man kommunicerat eller ej. I resterade två framkom att utredningen inte kommunicerats.

Endast i två av åtta akter har utredningsplan används.

6.4.2 Förhandsbedömningar

I rutiner för ”Allmän del” finns principer för förhandsbedömning. Utgångspunkten är att inte öppna utredningar vid mindre förstagångsförseelser som när barn/unga gör sig skyldiga till t.ex. snatterier och när en utredning nyligen genomförts i ärendet. Rent allmänt bör stor restriktivitet iaktas när det gäller att inleda utredningen. Vid länsstyrelsens tillsyn av anmälningar där nämnden valde att inte inleda utredning framkom det att det alltid var förste socialsekreterare som skrivit under beslutet. Det framkom i något ärende att det var av sådan art att nämnden borde ha inlett utredning enligt 11 kap 1§ Socialtjänstlagen.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTARER

I de utredningsakter som länsstyrelsen djupgranskat finns inga större brister i dokumentationen då det gäller datum, beslut och egen bedömning.

Av de fyra akter som inte kommunicerats saknas dokumentation om varför detta inte gjorts.

Av det som framkommit i tillsynen framgår att det saknas ett kvalitetssäkringssystem där det finns bl.a. bedömningskriterier för när utredning ska inledas. För att få en mer rättssäker handläggning anser länsstyrelsen att ett kvalitetssystem bör utarbetas.

7 MISSBRUK

Länsstyrelsens utgångspunkter

Socialnämnden skall utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden. (11 kap 1 § SoL)

Socialnämnden skall inleda utredning, när den genom anmälan enligt 6 § eller på något annat sätt har fått kännedom om att det kan finnas skäl att bereda någon tvångsvård. (7 § LVM)

Socialnämnden skall aktivt sörja för att den enskilde missbrukaren får den hjälp och vård som han/hon behöver för att komma ifrån missbruket. Nämnden skall i samförstånd med den enskilde planera hjälpen och vården och noga bevaka att planen fullföljs (5 kap 9 § SoL).

7.1 Mål

Trosa kommun har för socialtjänstens missbruksvård följande mål och effektmål

Socialtjänstens arbete med missbrukare skall inriktas på förebyggande insatser, tidig upptäckt och omedelbara åtgärder. Socialtjänsten skall verka för att erforderlig behandling i första hand sker inom kommunen.

Effektmål

- att genom öppenvårdsmottagningen i högre grad nå missbrukare som ej är kända av socialförvaltningen
- att utreda behov enligt socialtjänstlagen. Längsta utredningstid skall vara tre månader
- erbjuda anhöriga till missbrukare stöd.

7.2 Arbetsmetoder och samverkan

Humanistiska nämndens missbruksarbete är uppdelat i två enheter en som ansvarar för myndighetsutövningen och verkställighet av externa insatser (ex. behandlingshem) och en enhet som arbetar med öppenvårds- och förebyggande insatser.

”Vuxengruppen” består av fyra socialsekreterare och en förste socialsekreterare, vilken också är arbetsledare för gruppen.

Handläggarna i vuxengruppen har flera ansvarsområden när det gäller vuxna. Det finns ingen särskild missbruksgrupp utan dessa socialsekreterare handlägger även ärenden som rör försörjningsstöd, skuldsanering, budgetrådgivning, faderskap, dödsboanmälningar, flyktingar och övriga vuxen ärenden.

Förste socialsekreterare uppger att det kan vara en svårighet att ha en lagom nivå på egna ärenden så att de inte tar överhanden från arbetsledning, vilket kan påverka stödet till handläggarna. Det är viktigt enligt förste socialsekreterare att ha kvar överblicken över arbetet och inte tappa arbetsledarrollen. Det kan vara svårt när arbetsgruppen i perioder får in många ärenden vilket gör att handläggning av enskilda ärenden prioriteras före arbetsledning.

Utöver Vuxengruppen finns en alkohol- och drogterapeut på Resursgruppen som arbetar med människor med missbruksproblematik.

Resursgruppen arbetar med behandlingsinsatser och öppenvårdsinsatser.

Ärenden kommer till enheten via socialtjänsten som ett uppdrag, att klienter blir hänvisade till dem eller att klienter tar kontakt på eget initiativ. På Resursgruppen arbetar man även med att göra ADDIS⁴-utredningar. Dessa kan även användas som stöd i utredningsarbetet i ärenden som avser missbruksproblematik. För att få insatser via resursgruppen behövs ej någon utredning enligt 11 kap 1 § socialtjänstlagen.

Resursgruppen har ett ”Öppet intag”. Detta innebär att klienter kan vända sig till alkohol och drogterapeuten och få bistånd i form av behandling på behandlingshem utan att myndighetsutövningen medverkar. För att vården i det ”öppna intaget” skall bli effektivt använder de sig av ASI eller ADDIS. ADDIS-utredningar kan även användas som stöd i utredningsarbetet i ärenden som avser missbruksproblematik.

Om uppdraget inte kommer ifrån myndighetsutövningen förstörs allt material om klienten när uppdraget är slutfört.

---

⁴ Alkohol Drog Diagnos Instrument

Någon medicinsk mottagning har inte Resursgruppen, därför förekommer det ingen urinprovstagning eller antabusutdelning. Klienterna hänvisas då till vårdcentralen.

Socialtjänsten samverkar med försäkringskassan, arbetsmarknadsenheten och polismyndigheten. Utöver detta är landstinget en stor samverkanspart genom vårdcentral, beroendecenter och psykiatri.

När det gäller avgiftning kan det vara svårt att få tillstånd en inläggning. Landstinget kräver att det skall finnas en vårdplan innan inläggning. Detta kan vara svårt att genomföra på grund av det aktiva missbruket och när klienten är okänd för nämnden sen tidigare.

Samverkan med Resursgruppen och myndighetsutövningen sker regelbundet med hög frekvens. Detta då förste socialsekreterare i bägge grupperna träffas regelbundet och går igenom ärenden.

Det finns inga politiskt tagna riktlinjer för hur missbruksarbetet i myndighetsutövningen skall gå till, däremot fann länsstyrelsen en lathund. Denna lathund hänvisade till namngivna personakter om hur man skall göra ett omedelbart omhändertagande enligt LVM. Detta påpekades under tillsynen och ledning har sagt att lathunden är inaktuell.

7.3 Rättssäkerhet

Länsstyrelsen har under tillsynen inte fått fram att humanistiska nämnden har några riktlinjer för myndighetsutövningen när det gäller vuxna missbrukare.

Socialsekreterarna uppger att när de gjort en bedömning att klienten skall placeras på institution har de alltid en vårdplanering med i utredningen som är upprättad tillsammans med klient och behandlingshem. Vid öppenvård planeras vården tillsammans med klient, socialsekreterare och alkoholterapeut. Det är enligt socialsekreterarna sällan som vårdplanen är underskriven av klienten, vilket handläggarna ser som en stor brist. Varför det är så har de inget tydligt svar på men delvis kan det bero på tidsnöd och i vilket skick klienten är i.

Aktgranskning

Länsstyrelsen har tagit del av fem akter under tillsynen. Dessa fem utgör samtliga ärenden för den målgrupp som tillsynen avser. Följande observationer framkom:

- stormöte med andra myndigheter och med andra hålls utan att klienten var närvarande. Klienten fick informationen dagen efter att mötet hållits.
- utredning pågår och avslutas först när biståndet är avslutat
- i akt ligger annat ärendes handlingar/arbetsmaterial
- vårdplaner saknas trots externa/interna biståndsinsatser
- finns det vårdplaner är de sällan underskrivna
- när ASI används kommer missbruksbild och mönster fram.
- avsaknad av klientens medverkan under utredningens gång, bl.a. genom att den enskildes inställning saknas i den sammanfattande bedömningen.

- vid en ansökan om behandlingshem finns det efter utredning ingen vårdplan att ta ställning till. Personen tog tillbaka ansökan.
- trots hot om tvång verkställs hotet inte när klienten hoppar av vården i förtid.
- avsaknad av dokumenterad uppföljning av klienter när de uteblir från planerade möten när det gäller bl.a. utredningsprocessen.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTARER

Länsstyrelsen ser risk i att socialsekreterarna har många olika ärendetyper då bl.a. missbruksproblem är i sig komplexa.

När det gäller lathundar för hur man handlägger olika ärenden inom socialtjänsten menar Länsstyrelsen att det är direkt olämpligt att hänvisa till namngivna personakter. Genom att arbetsledning omedelbart reagerade och tog bort denna handling finner länsstyrelsen att bristen är åtgärdad.

En förutsättning för att den enskilde skall kunna vara delaktig i utredningsprocessen och kunna påverka vårdens förlopp är att det finns en tydlig vårdplan att ta ställning till. För att nämnden skall kunna erbjuda en kvalificerad vårdinsats är det av stor vikt att det finns en bedömning i utredningen av vårdbehovet. Bedömningen av vårdbehovet skall ligga till grund för själva vårdplanen. Finns det ingen bedömning och inte en fullständig vårdplan som överensstämmer med vårdbehovet är det mycket svårt för nämnden att följa upp vården enligt 5 kap 9 § socialtjänstlagen.

Avsaknad av tydliga vårdplaner gör det svårt och ibland omöjligt att bedöma resultat och effekt av vården. Vidare blir det svårt att veta vad som skall ske efter det att insatsen är genomförd och om den enskilde individen har erbjudits de insatser han eller hon har rätt till.

Det är av stor vikt, enligt Länsstyrelsen, att klienten är delaktig i utredningsprocessen. Aktgranskningen visar på brister i klientens medverkan dels genom att vårdplanerna inte varit underskrivna av klienten och dels att nämnden varit närvarande i stormöten utan att klienten informerats. Det är också av stor vikt att den enskildes inställning vägs i den sammanfattande bedömningen. I det fall som nämnden erbjudit behandlingshem men ej haft någon vårdplan till klienten menar Länsstyrelsen att det är mycket svårt för den enskilde att veta vad den skall ta ställning till.

Länsstyrelsen anser även att nämnden bör ta fram rutiner för hur de skall uppfylla lagens intentioner att följa upp planerade vårdinsatser noggrant enligt 5 kap 9 § SoL.

8 EKONOMISKT BISTÅND

Tillsynen av Trosa kommuns hantering av ekonomiskt bistånd har bestått i att länsstyrelsen genomfört en intervju med förste socialsekreterare, en gruppintervju med samtliga socialsekreterare i ”vuxengruppen” samt gjort granskning av ett urval av personakter.

I Trosa kommun är det fyra socialsekreterare, utöver förste socialsekreteraren, som handlägger ärenden som rör ekonomiskt bistånd. Samtliga är socionomer. Det finns ingen särskild ekonomigrupp utan dessa socialsekreterare handlägger även ärenden som rör missbruksvård, skuldsanering, budgetrådgivning, faderskap, flyktingar, dödsboanmälningar och övriga ”vuxen ärenden”.

Förste socialsekreteraren har egna ärenden som rör skuldsanering, försörjningsstöd och missbruk samt går in som medhandläggare, vid behov, i övriga ärenden.

8.1 Mål

I dokument kring mål⁵ som finns för IFO framgår att det finns tre effektmål för ekonomiskt bistånd:

- nedbringa hjälptidens längd genom aktiva insatser avseende ekonomihandläggning (i snitt högst två biståndsmånader)
- genom samverkan med andra myndigheter erbjuda insatser som kan förbättra individens möjligheter till självförsörjning
- systematisk genomgång av ärenden som varit aktuella längre tid än fyra månader.

8.2 Arbetsmetoder och samverkan

Förvaltningen försöker minimera väntetiden för nybesök. Klienten ringer och beskriver aktuell problematik på telefoniden, en snabbedömning görs och en ansökan skickas ut till klienten. När ansökan inkommit fördelas ärendet på en handläggare så snabbt som möjligt och ofta kan ett besök erbjudas inom en – två veckor.

En viktig del i arbetsmetoderna är att socialsekreterarna träffar flertalet av klienter varje månad. Även det faktum att de har gruppmöten ofta så att de kan diskutera svåra ärenden och ärende som kan bli över norm anges som en viktig faktor i arbetet. En orsak till att man har dessa gruppmöten är att man utifrån diskussionerna skall få ett så enhetligt förhållningssätt att det inte spelar någon roll vem klienten kommer till – bedömningen skall i alla fall vara lika.

En av socialsekreterarna anger att hon arbetar mycket med handlingsplaner. Framförallt då det gäller ungdomar är detta ett arbetssätt som hon tycker fungerar bra.

För att klienter skall kunna bli självförsörjande har socialsekreterarna ett tätt samarbete med arbetsförmedlingen och Arbetsmarknadsenheten (AME)

Socialsekreterarna har möjlighet att remittera klienter snabbare till AME än vad arbetsförmedlingen har. Då det gäller ungdomar som är beroende av försörjningsstöd remitteras dessa till AME redan efter 1 – 2 månader. I denna samverkan träffas socialsekreterare, AME och klient för att följa upp uppdragsbeskrivningar och handlingsplaner, måluppfyllelse etc.

I samarbetet med arbetsförmedlingen har man både täta träffar och använder trepartssamtal om behov finns av sådana.

---

⁵ ”Inriktningsmål, effektmål och nyckeltal för Individ- och familjeomsorgen” dat. 1999-10-06

IFO har ett nätverkssamarbete med andra kommuner för att delge varandra kunskaper och erfarenheter. Med i detta nätverk är Gnesta, Nykvarn och Salem. Trosa har även viss samverkan med Oxelösunds kommun.

8.3 Rättssäkerhet

Inom området ekonomiskt bistånd har länsstyrelsen valt att granska aktuella ärenden under perioden 1 oktober 2005 – 15 mars 2006. Länsstyrelsen har avgränsat urvalet av ärenden till barnfamiljer och ungdomar under 25 år som varit aktuella för ekonomiskt bistånd under denna period. Enligt den lista som länsstyrelsen erhållit från Trosa kommun har 125 ärenden, inom det angivna urvalet, varit aktuella under tidsperioden. Länsstyrelsen har genom lottning tagit ut 16 ärenden för granskning. Av dessa har två ärenden inte tagits med till den slutliga tillsynen. Bortfallet har berott på att det i ett fall inte funnits något barn i familjen och i det andra fallet att personen i fråga inte varit aktuell för aktivt bistånd under ovanstående period.

Av de granskade akterna har tio varit kvinnor och fyra män (jmf. 74 kvinnor och 51 män av alla ärenden).

8.3.1 Riktlinjer och delegation

Trosa kommun har skriftliga riktlinjer för tillämpning av ekonomiskt bistånd i form av försörjningsstöd. Riktlinjerna innehåller såväl allmänna principer som mer detaljerade anvisningar för handläggning av ärenden som rör ex. boendekostnader, arbetsresor, barn, ungdomar, tandvård, kontroller, arbetsplan för arbetslösa etc.

Socialsekreteraren har delegation på ärenden om försörjningsstöd upp till 5000 kronor över riksnormen och i enlighet med kommunala riktlinjer. Ärenden över norm skall dock alltid föredras i ekonomi- och vuxengruppens dagliga möten eller i samråd med förste socialsekreteraren. Förste socialsekreterare har delegation upp till 10 000 kronor över de kommunala riktlinjerna. Hon har också delegation att besluta i ärenden som avser hyresskulder upp till tre månader och elskulder upp till fyra månader.

8.3.2 Ärendehandläggning

Handläggningstiderna är i flertalet fall en – ett par dagar. I något enstaka fall kan handläggningstiden uppgå till 14 dagar. Det har i dessa fall varit fråga om ansökningar som legat över riksnormen till exempelvis tandvård etc.

I samtliga ärenden som granskats har ansökan överrenstämt med det beslut som fattats av handläggare eller utskott. En individuell bedömning har gjorts i samtliga granskade ärenden, även i de ärenden där beslutet varit enligt norm har länsstyrelsen kunnat se ett resonemang utifrån individen.

I två ärenden har handläggaren genomfört hembesök i familjen och i två ärenden framgår att handläggaren träffat och/eller samtalat med barn/ungdomar under 18 år.

I sex ärenden finns någon form av handlingsplan/arbetsplan upprättad.

I ett fall har samarbete initierats med andra p.g.a. barn/ungas behov. I det fall där samarbete inleddes var detta med skolan. Samtycke till samarbete är i detta fall dokumenterat.

I en av de granskade akterna förekom handlingar rörande en annan person än den akten avsåg.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTARER

Länsstyrelsen kan konstatera att då det gäller ekonomiskt bistånd uppfyller nämnden kraven på rättssäkerhet i stort. Länsstyrelsen har dock observerat – både i ett ärende som avser ekonomiskt bistånd och ett som rör missbruksproblematik – att det funnits handlingar i akterna som avser en helt annan person än vars akt som granskats. Detta faktum ser länsstyrelsen allvarligt på.

9 BARNPERSPEKTIV

Länsstyrelsens utgångspunkter

Vid alla åtgärder som rör barn skall barnets bästa komma i främsta rummet. Konventionsstaterna har åtagit sig att tillförsäkra barnet sådant skydd och omvårdnad som behövs för dess välfärd. De institutioner, tjänster och inrättningar som ansvarar för vård och skydd av barn skall uppfylla fastställda normer, särskilt vad gäller säkerhet, hälsa, personalens antal och lämplighet samt behörig tillsyn. (jmf. FN:s barnkonvention artikel 3)

Barn med fysiska eller psykiska handikapp bör åtnjuta ett fullvärdigt och anständigt liv under förhållanden som främjar självförtroende och möjliggör barnets aktiva deltagande i samhällslivet. Barnet har rätt till särskild omvårdnad. Konventionsstaterna skall uppmuntra och säkerställa att barnet och de som ansvarar för dess omvårdnad får ansökt bistånd som är lämpligt med hänsyn till barnets tillstånd och föräldrarnas/alt. andra vårdares förhållanden. Med hänsyn till att det handikappade barnet har särskilda behov skall det bistånd som lämnas vara kostnadsfritt, då så är möjligt. De insatser som ges (inkl. skolgång, hälso- och sjukvård etc.) som barnet får skall bidra till barnets största möjliga integrering i samhället och den individuella utvecklingen. (jmf. FN:s barnkonvention artikel 23)

”När åtgärder rör barn skall det särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Med barn avses varje människa under 18 år.” (1 kap. 2§ SoL)

Kommuner och landsting ansvarar för de flesta frågor som direkt rör barn och ungdomar i Sverige. Därför är det viktigt att beslut och verksamheter inom dessa myndigheter utgår från FN:s konventioner om barnets rättigheter. FN:s barnkonvention tillkom 1989

och sedan dess ligger uppdraget på varje kommun att se till att barnperspektivet blir synligt i all kommunal verksamhet.

Staten har det övergripande ansvaret och skall se till att barnkonventionens principer införlivas i den nationella lagstiftningen. Det är dock i arbetet på regional och lokal nivå som ytterst avgör hur väl Sverige lever upp till barnkonventionens principer och krav. Det är kommunstyrelse och fullmäktige som skall se till att alla nämnder, förvaltningar och bolag lever upp till det som står i barnkonventionen. Politikerna bör också utforma en övergripande policy för hur barnkonventionen skall förverkligas i praktiken och för hur arbetet ska utvärderas. Barnperspektivet är inte bara relevant inom traditionella barn- och ungdomsverksamheter såsom skola, barnomsorg och socialtjänst. Barn och unga berörs även av beslut som fattas i tekniska förvaltningar (ex. gällande trafik- och stadsplanering) och inom handikappomsorg. Då det gäller det sistnämnda kan barn både beröras av beslut på grund av ett eget funktionshinder eller av att ha en förälder eller syskon som har ett funktionshinder.

Utredningar som gäller insatser till vuxna personer med missbruksproblem har traditionellt sett ett tydligt vuxenperspektiv. Om det finns barn med i bilden kan också deras intressen behöva beaktas under utredningen. Ett stärkt barnperspektiv inom socialtjänsten innebär att även barnens situation bör uppmärksammas när vuxna vänder sig till socialtjänsten med en ansökan om ekonomiskt eller annat bistånd till familjen. I alla utredningar som rör vuxna personer är det därför viktigt att klarlägga om det finns barn med i bilden och i så fall hur barnet berörs. Att iaktta ett barnperspektiv i en utredning som rör en vuxen person får dock inte medföra att nämnden utreder barnets förhållanden. Om det skulle komma fram uppgifter som tyder på att barnet far illa ska ansvarig enhet inom socialtjänsten meddelas så att den kan bedöma om det ska göras en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL.⁶

9.2 Barn och unga

Intervju med handläggare och förste socialsekreterare

I samtal med socialsekreterarna och förste socialsekreteraren framkom att det inte har varit några speciella utbildningsdagar/föreläsningar när det gäller barnperspektivet. Det har heller inte varit några speciella utbildningsdagar/föreläsningar när det gäller att samtala med barn. Socialsekreterarna menar dock att barnperspektivet alltid genomsyrar utredningarna. Ansvaret är alltid att sätta barns behov i centrum, att aktivt lyssna efter vad barnen egentligen säger och hur de uppfattar situationen.

Då det gäller barn under fem år förekommer sällan samtal med barn. I dessa fall kan det istället handla om att socialsekreteraren gör observationer.

Socialsekreterarna anser att miljön i väntrummet skulle behöva vara mer barnanpassad som t.ex. hela och fler leksaker. Det ska kännas välkomnande för barnen att komma till IFO.

Aktgranskning

För att beakta barnperspektivet har länsstyrelsen ställt följande frågor vid aktgranskning

---

⁶ Socialstyrelsen sid. 95-96 "Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten", 2006

- Har barnet kommit till tals?
- Har man haft enskilda samtal med barnet?
- Finns beskrivning av barnet och barnets skyddsbehov?

Inom området barn och familj 0-18 år har länsstyrelsen valt att granska totalt 20 ärenden. När det gäller barns bästa så anser länsstyrelsen att nämnden har intentioner att utredningarna ska genomsyras av vad som är barns bästa.

Barnen har kommit till tals i åtta fall. De övriga två barnen är mycket unga (f. 2002 och 2004). Ett av dessa barn har man istället genomfört observationer på.

Av de åtta barn man talat med har sex barn haft enskilda samtal med socialsekreteraren och i två av samtalen har man pratat med barnen tillsammans med föräldrar.

I två ärenden har det framkommit att våld och misshandel förekommit i familjen. Individutskottet har inte gjort någon polisanmälan trots att det finns information om barnmisshandel i dessa familjer. Ingen dokumentation finns som anger varför individutskottet inte gjort någon polisanmälan.

9.3 Missbruk

Länsstyrelsen har gjort följande observationer under aktgranskningen när det gäller barnperspektivet:

- familj med några barn som har stora dokumenterade problem där bägge föräldrarna söker hjälp finns inget dokumenterat om barnen och hur de upplever situationen. Den ena parten hoppar av. Ingen uppföljning från nämndens sida av situationen finns dokumenterad. Det finns ingen barnavårdsanmälan enligt 14 kap 1 § socialtjänstlagen
- trots att klient erbjöds behandlingshem för sitt missbruk finns det inget i dokumentationen som tyder på att socialtjänsten samtalade med klienten hur denne skulle lösa barnsituationen.

9.4 Ekonomiskt bistånd

Kommunala riktlinjer

Under rubriken "Hyresskuld" framgår att socialnämnden aktivt skall medverka till att försöka lösa den akuta situationen vid avhysning av barnfamiljer. Handläggaren måste i varje ärende där barn finns med i familjen alltid beakta barnets bästa.

För att barnet skall kunna utöva sin rätt att umgås med båda sina föräldrar finns i riktlinjerna skrivelser om att regelbunden kontakt mellan barn och föräldrar skall uppmuntras. Med anledning av detta kan resekostnader i samband med umgänge prövas i form av ekonomiskt bistånd.

Som ett led i socialkontorets arbete utifrån barnperspektivet tog humanistiska nämnden beslut under 2003 om att ungdomars inkomster vid sommarjobb inte skulle påverka

familjens socialbidrag. Av riktlinjerna framgår att barn tillåts ha kvar ett eget sparande med maximalt 15% av basbeloppet vid prövning av försörjningsstöd.

Intervju med handläggare och förste socialsekreterare

Ungefär hälften av de ärenden som avser ekonomiskt bistånd rör barnfamiljer enligt socialsekreterarna.

Den utbildning man fått i ämnet ”barnperspektiv” har dels varit en föreläsning i samband med annan utbildning och dels i samband med att socialsekreterarna varit på människorättsdagar där det även förts diskussioner kring FN:s barnkonvention.

Nämnden har en särskild orsakskod för ärenden där beslut tas med anledning av barnets bästa. Ärende som detta kan vara aktuellt i är exempelvis hyresskulder för barnfamiljer, behandlings kostnader/förebyggande vård eller vid inköp av saker direkt till barn och ungdomar ex. barnsäng, bilbarnstol, extra kostnader vid studentexamen etc.

Aktgranskning

Av den aktgranskning som gjorts framgår att totalt har 17 barn varit berörda av att familjen fått ekonomiskt bistånd. Tio av dessa barn var flickor och sju var pojkar. I tre fall har högre nivå av bistånd betalats ut på grund av särskilda skäl för barn. I två av dessa fall framgår tydligt att det är med hänsyn till barns bästa som tillägg har beviljats.

I två ärenden framgår att handläggaren träffat och/eller samtalat med barn/ungdomar under 18 år.

Inte i något av de fall som granskats har det varit aktuellt att handläggarna för ekonomiskt bistånd gjort en anmälan enligt 14 kap. 1§ SoL. I ett fall har samarbete initierats med andra p.g.a. barn/ungas behov. I det fall där samarbete inleddes var detta med skolan.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTARER

I de beslut som fattas skall barns bästa alltid beaktas, utredas och redovisas. Det ska alltid gå att spåra barnperspektivet i allt arbete där barnens situation påverkas och att detta dokumenteras.

Bedömningen av vad som är barnets bästa måste alltid göras individuellt inför varje beslut och bygga på kunskap och beprövad erfarenhet i kombination med att barnet själv kommer till tals. Vid bedömningen måste hänsyn tas till allt som rör barnets fysiska och psykiska välbefinnande och utveckling. Bedömningen av vad som är barns bästa skall ske utifrån ett barnperspektiv. Ett grundläggande element i barnperspektiv måste vara respekten för barnets fulla människovärde och integritet.

Länsstyrelsen konstaterar att samtal med barn förs men nämnden bör arbeta fram rutiner för hur och när man samtalar med barn för att tillgodose barnperspektivet. Länsstyrelsen anser vidare att nämnden bör föra övergripande diskussioner över vad barnperspektivet innebär för de barn som kommer i kontakt med socialtjänsten i Trosa.

I flera ärenden där våld och misshandel förekommit i familjen framkommer inte i dokumentationen att barnperspektivet har beaktats.

Nämnden har varit passiva och väntat länge innan ansökan om tvångsvård gjorts. Länsstyrelsen konstaterar även att individutskottet inte gjort polisanmälan trots att det funnits information om bl.a. barnmisshandel.

Länsstyrelsen ser positivt på att det finns särskilda orsaks-koder för när ekonomiskt bistånd betalas ut med hänvisning till barnets bästa. Länsstyrelsen kan också konstatera att det i ett flertal ärenden tydligt framkom att man beviljat ekonomiskt bistånd utifrån barns behov.

Länsstyrelsen kan konstatera att nämnden sällan beskriver relationen mellan klienten och dennes nätverk i utredningarna. Länsstyrelsen menar därför att nämndens vuxenutredningar därmed inte uppfyller lagstiftningens intentioner att beakta barnperspektivet i utredningsarbetet. Länsstyrelsen förutsätter därför att barnperspektivet kommer att bli ett av utvecklingsmålen i nämndens verksamhet för vuxna människor med missbruksproblem.

Länsstyrelsen har inte sett ett reellt kvalitetsarbete utifrån vad som är barns bästa.

10. JÄMSTÄLLDHET OCH FAMILJERELATERAT VÅLD

Av aktgranskningen (totalt 29 akter) framgår att i sex kvinnor varit föremål för familjerelaterat våld. I fyra av dessa fall framgår inte att man samtalat med barnen kring familjens situation.

Flera av de klienter som länsstyrelsen har talat med har ansett att socialsekreterarnas fokus har legat på pappans betydelse för barnet. Däremot är det i huvudsak mammans brister som fokuserats i utredningen.

I de intervjuer som länsstyrelsen gjort med klienter har även framgått att man vid ett tidigare tillfälle berättat för familjens kontaktperson vart kvinnan och barnen befunnit sig när de varit på en kvinnojour. Kontaktpersonen har senare vidareförmedlat denna uppgift till mannen.

Fördelningen mellan män och kvinnor som söker hjälp varierar. Handläggarna ser dock en skillnad när det gäller könsperspektivet. Beslutsvägen mellan ansökan/anmälan till bistånd är rakare och tydligare för män än vad det är för kvinnor. Det kan bero på:

- att män kommer direkt till socialtjänsten vid anmälningar och
- att kvinnor kommer in på ett mer otydligt sätt. Missbruket kan uppdagas först efter en längre tid på försörjningsstöd
- att kvinnor har svårare att lämna över barnen till andra än vad män har och
- att kvinnor är rädda för att barnen skall bli omhändertagna enligt LVU.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTARER

Länsstyrelsen kan konstatera att socialsekreterarna har reflekterat över att det finns olikheter i socialtjänstens insatser beroende på klientens kön, vilket är positivt. Däremot har man ännu inte arbetat vidare med frågan utifrån dessa reflektioner.

11. KLIENTSYNPUNKTER

För att få en kunskap om vad berörda klienter har för åsikt om hur socialtjänsten i Trosa fungerar har Länsstyrelsen skickat ut brev till de klienter som ingått i aktgranskningen. I breven framgår att länsstyrelsen önskar få in deras åsikter på socialtjänstens verksamhet. Utöver de som har fått brev har ytterligare några personer som fått kunskap om att Länsstyrelsen genomför en tillsyn av socialtjänsten hört av sig med åsikter. Totalt har tio personer lämnat synpunkter på socialtjänsten – nio av dessa har varit kvinnor.

Exempel på åsikter som inkommit är:

- ”Väntrummet i sig är OK, men man känner sig som ett djur i bur – som en dålig människa när man sitter där. Allt är låst och ingen kommer när man ringer på klockan. Det finns ingen reception, vilket är det riktigt stora problemet. När man har bokat en tid och kommer till soc. kan man få vänta 10 – 20 minuter innan det kommer någon.”
- ”Trosa kommun ifrågasatte bara min (mammans) situation, men man utredde inte barnens pappas situation alls – trots att han var dömd för våldsbrott och saknade inkomst.”
- ”Det som var mest positivt var att de lyssnade på barnen. De har haft barnen i fokus hela tiden.”
- ”De var bra på att fort se vad problemet var – ställde bra frågor kring detta.”
- ”Ibland behövde man ju lätta på hjärtat och då gick det bra med vem som helst av dem.”
- ”Det är tung jobbat. Man får kämpa för varje millimeter av hjälp. Man får inga svar och ingen hjälp.”
- ”Man måste hela tiden tjata för att få hjälp.”
- ”Man har kunnat prata om lite av varje, missförstå inte, men det är viktigt att ha en mänsklig relation i den situationen.”
- ”De såg mycket till barnens behov, men också till pappans och mina.”
- ”De ringer inte tillbaka, trots att man lämnar meddelanden.”
- ”Nu har jag kontakt med X. Hon har inte hört av sig. Hon skulle komma hem till mig för att jag skulle få hjälp – men jag har inte hört av henne på länge nu.”